

СТАН І НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЙ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

©2018 ГРИЦЬКОВ Є. В., ВЕЛИЧКО В. А.

УДК 658

Грицьков Є. В., Величко В. А. Стан і напрями трансформацій функціонування вітчизняних підприємств

Метою роботи є визначення напрямів та особливостей функціонування вітчизняних підприємств. Проаналізовано сучасний стан вітчизняних підприємств різних сфер економічної діяльності. Визначено уповільнення економічного розвитку суб'єктів господарювання. Встановлено, що за останні роки зростає питома вага підприємств, що отримали позитивний фінансовий результат, найбільший обсяг якого визначено у промисловості. Формування доходів здійснюється за рахунок чистого доходу від реалізації продукції та чистих зароблених страхових премій, більшість яких отримано у промисловості. Відбувається зміцнення виробничого потенціалу підприємств за рахунок зростання необоротних активів у більшості сфер економічної діяльності (окрім сфер інформації та телекомунікацій й у мистецтві, спорті, розвагах і відпочинку), а також зростання обсягів оборотних активів та власного капіталу. Поряд з цим відбувається збільшення поточних зобов'язань, в основному за рахунок кредиторської заборгованості й інших поточних зобов'язань.

Ключові слова: вітчизняні підприємства, розвиток суб'єктів господарювання, стан та напрями трансформацій.

Рис.: 3. **Табл.:** 6. **Бібл.:** 8.

Грицьков Євген Володимирович – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємств, бізнес-адміністрування та регіонального розвитку, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)
E-mail: kostia.mamonov2017@gmail.com

Величко Володимир Анатолійович – кандидат економічних наук, асистент кафедри економіки підприємств, бізнес-адміністрування та регіонального розвитку, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)
E-mail: kostia.mamonov2017@gmail.com

УДК 658

Грицьков Е. В., Величко В. А. Состояние и направления

трансформаций функционирования отечественных предприятий

Целью работы является определение направлений и особенностей функционирования отечественных предприятий. Проанализировано современное состояние отечественных предприятий различных сфер экономической деятельности. Определено замедление экономического развития субъектов хозяйствования. Установлено, что за последние годы растет удельный вес предприятий, получивших положительный финансовый результат, наибольший объем которого определен в промышленности. Формирование доходов осуществляется за счет чистого дохода от реализации продукции и чистых заработанных страховых премий, большинство которых получено в промышленности. Происходит укрепление производственного потенциала предприятий за счет роста внеоборотных активов в большинстве сфер экономической деятельности (кроме сфер информации и телекоммуникаций и в искусстве, спорте, развлечения и отдыха), а также происходит рост объемов оборотных активов и собственного капитала. Наряду с этим происходит увеличение текущих обязательств, в основном за счет кредиторской задолженности и прочих текущих обязательств.

Ключевые слова: отечественные предприятия, развитие субъектов хозяйствования, состояние и направления трансформаций.

Рис.: 3. **Табл.:** 6. **Библ.:** 8.

Грицьков Евгений Владимирович – кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики предприятий, бизнес-администрирования и регионального развития, Харьковский национальный университет городского хозяйства им. А. Н. Бекетова (ул. Маршала Бажанова, 17, Харьков, 61002, Украина)
E-mail: kostia.mamonov2017@gmail.com

Величко Владимир Анатольевич – кандидат экономических наук, асистент кафедры экономики предприятий, бизнес-администрирования и регионального развития, Харьковский национальный университет городского хозяйства им. А. Н. Бекетова (ул. Маршала Бажанова, 17, Харьков, 61002, Украина)
E-mail: kostia.mamonov2017@gmail.com

UDC 658

Grytskov E. V., Velychko V. A. The Status and Directions of Transformations of Functioning of Domestic Enterprises

The publication is aimed at defining the directions and features of functioning of domestic enterprises. The current status of the domestic enterprises of various spheres of economic activity is analyzed. A slowdown in the economic development of economic entities has been defined. It has been determined that in recent years there is an increase in the specific weight of the enterprises that have received a positive financial result, the largest volume of which belongs to the industry. The income generation is fulfilled by means of the net income from sale of products and the net earned insurance premiums, most of which again are obtained in industry. There is a strengthening of the production potential of enterprises due to growth of circulating assets in most spheres of economic activity (except for information and telecommunication spheres, the spheres of art, sports, entertainment and rest), and also there is a growth of turnover assets and equity. At the same time, there is an increase in current obligations, mainly due to accounts payable and other ongoing obligations.

Keywords: domestic enterprises, development of economic entities, status and directions of transformations.

Fig.: 3. **Tbl.:** 6. **Bibl.:** 8.

Grytskov Evgenii V. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Enterprise Economics, Business Administration and Regional Development, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv (17 Marshala Bazhanova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)
E-mail: kostia.mamonov2017@gmail.com

Velychko Vladimir A. – PhD (Economics), Assistant of the Department of Enterprise Economics, Business Administration and Regional Development, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv (17 Marshala Bazhanova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)
E-mail: kostia.mamonov2017@gmail.com

Гальмування розвитку вітчизняних підприємств, зниження їх інвестиційної привабливості, накопичення негативних явищ потребують переосмислення підходів до їх управління. У цьому кон-

тексті особливого значення набуває розробка та реалізація інформаційно-аналітичного забезпечення на основі результатів аналізу стану та напрямів трансформацій функціонування вітчизняних підприємств.

Як показує світовий досвід і практика діяльності суб'єктів господарювання, визначення напрямів їх розвитку шляхом застосування відповідного інформаційно-аналітичного підґрунтя дозволяє запропонувати стратегію функціонування підприємств, що впливає на розвиток держави.

Визначення трансформаційних процесів, що відбуваються на вітчизняних підприємствах, знаходяться у сфері уваги вчених і практиків. Серед них виділяються розробки: В. Дикань [1], К. Мамонова [2], Л. Мельник [3], Г. Назарової [4], І. Отенко [5], С. Покропивного [6], А. Чухна [7].

Метою статті є визначення напрямів та особливостей функціонування вітчизняних підприємств.

Характеризуючи діяльність вітчизняних підприємств, слід відзначити, що протягом 2010–2016 рр. спостерігається зниження їх загальної кількості на 15% (рис. 1). Це свідчить про уповільнення економічного розвитку суб'єктів господарювання та про внутрішні й зовнішні диспропорції.

Слід вказати на зниження кількості зайнятих працівників за аналогічний період на 25%, найманих працівників – на 27%. Поряд з цим відбувається зростання обсягів реалізованої продукції майже в 1,9 разу (рис. 2).

Найбільший обсяг реалізованої продукції суб'єктів господарювання зосереджено в оптовій та роздрібній торгівлі, ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів, промисловості (табл. 1).

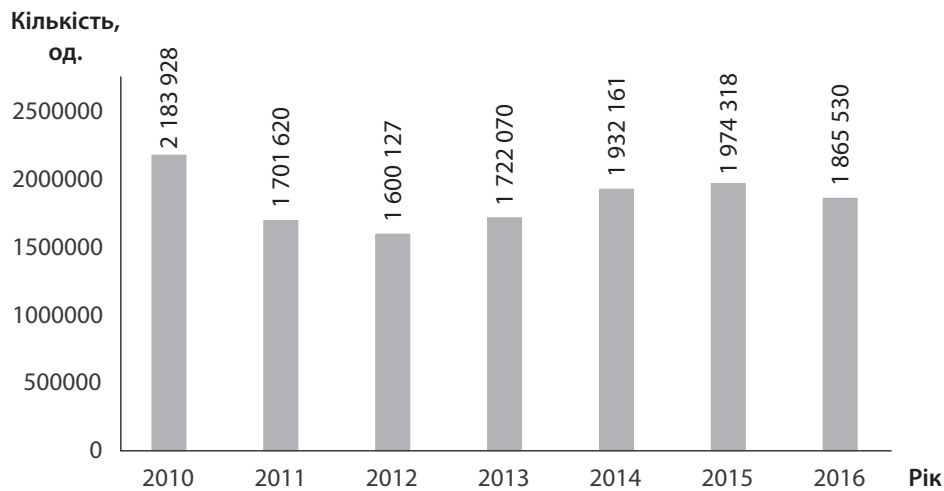

Рис. 1. Динаміка кількості суб'єктів господарювання за 2010–2016 рр.

Джерело: складено за [8].

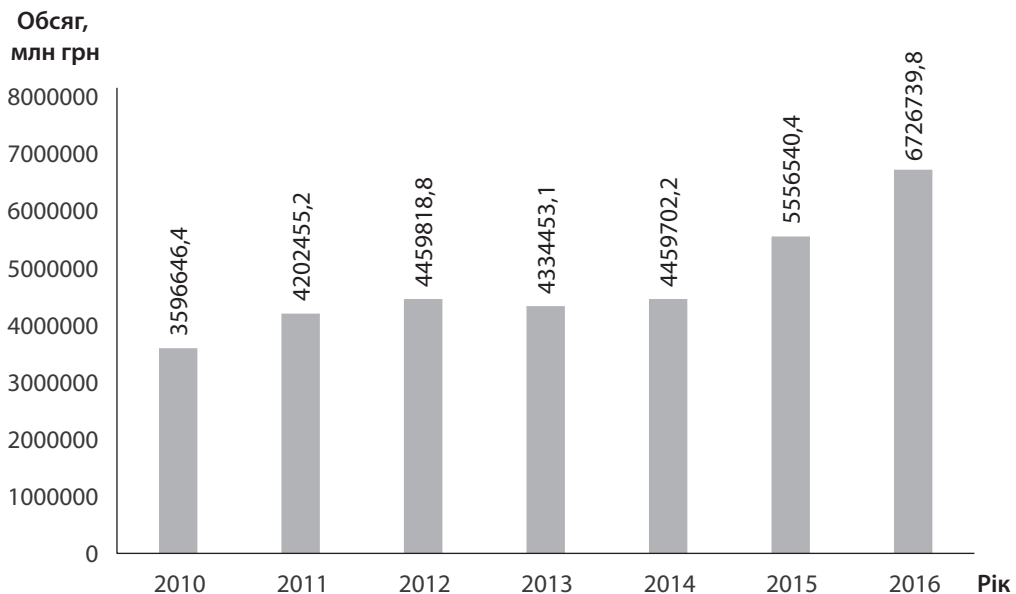

Рис. 2. Динаміка обсягів реалізованої продукції за 2010–2016 рр.

Джерело: складено за [8].

Обсяг реалізованої продукції суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2016 р., млн грн

Вид економічної діяльності	Обсяг реалізованої продукції
Усього	6877077,3
У тому числі:	
сільське, лісове та рибне господарство	414799,9
промисловість	2343000,4
будівництво	180966,5
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	2628672,0
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	398913,7
тимчасове розміщування й організація харчування	37613,4
інформація та телекомунікації	175050,9
фінансова та страхова діяльність	214430,1
операції з нерухомим майном	103770,5
професійна, наукова та технічна діяльність	274279,9
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	64457,8
освіта	3891,5
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	16803,1
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	7691,5
надання інших видів послуг	12736,1

Джерело: складено за [8].

Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності представлено в табл. 2.

У результаті аналізу визначено, що найбільша кількість підприємств зосереджена у сферах:

- ✦ оптової та роздрібно торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів;
- ✦ інформації та телекомунікації;
- ✦ промисловості.

Представлена структура відповідає сучасним напрямкам розвитку економіки держави, де зростає значення сфери торгівлі та обслуговування й інформаційних і телекомунікаційних технологій. Слід вказати також на традиційно важливе значення промислових підприємств.

Більшість вітчизняних підприємств характеризуються як малі, питома вага яких у загальній структурі суб'єктів господарювання у 2016 р. складає 95% (рис. 3).

Витрати на оплату праці розподілено таким чином: середні підприємства – 44,2%, великі – 39,8%, малі – 16%. Таким чином, у результаті аналізу встановлено, що при незначній кількості великих і середніх підприємств у них найбільше зосереджено витрат на оплату праці.

Слід зазначити, що за останні роки зростає питома вага підприємств, що отримали позитивний фінансовий результат (у 2016 р. – 70,3% від загальної їх кількості). Найбільший фінансовий результат отримано у промисловості (табл. 3).

Фінансовий результат по підприємствах залежно від їх структури розподілився майже пропорційно:

- ✦ великі підприємства – 65,8% від їх загальної кількості;
- ✦ середні – 76,1%;
- ✦ малі – 73,3%.

Формування фінансових результатів здійснюється на основі отриманих доходів (табл. 4), які зменшені на величину витрат (табл. 5).

Формування доходів здійснюється за рахунок чистого доходу від реалізації продукції та чистих зароблених страхових премій, більшість яких отримано у промисловості.

Більшість витрат, що впливають на формування фінансових результатів, здійснюються в операційній сфері у промисловості.

Слід зазначити, що за 2015–2016 рр. відбувається зміцнення виробничого потенціалу підприємств за рахунок зростання необоротних активів у більшості сфер економічної діяльності (табл. 6).

Проте за досліджений період спостерігається зменшення необоротних активів у сфері інформації та телекомунікацій й у мистецтві, спорті, розвагах і відпочинку.

За 2015–2016 рр. відбувається зростання обсягів оборотних активів та власного капіталу. Поряд з цим відбувається збільшення поточних зобов'язань, в основному за рахунок кредиторської заборгованості та інших поточних зобов'язань.

Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності, од.

Сфера діяльності	Рік				
	2012	2013	2014	2015	2016
Усього	1600127	1722070	1932161	1974439	1865631
У тому числі:					
сільське, лісове та рибне господарство	68497	71058	75660	79284	74620
промисловість	114028	121244	131491	135149	127069
будівництво	50830	52983	52189	55128	50208
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	843075	890658	988694	989064	910413
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	87252	92366	111807	119037	109334
тимчасове розміщування й організація харчування	44085	52077	57553	58436	57696
інформація та телекомунікації	66568	86377	114355	116136	129704
фінансова та страхова діяльність	10342	11069	11888	12381	11865
операції з нерухомим майном	81726	92013	97794	94077	90921
професійна, наукова та технічна діяльність	87431	97052	115123	131035	125133
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	38769	40191	44144	47361	45988
освіта	7317	8467	10117	10873	11077
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	16479	18048	21114	21683	21583
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	9238	11620	13523	14887	13873
надання інших видів послуг	74490	76847	86709	89908	86147

Джерело: складено за [8].

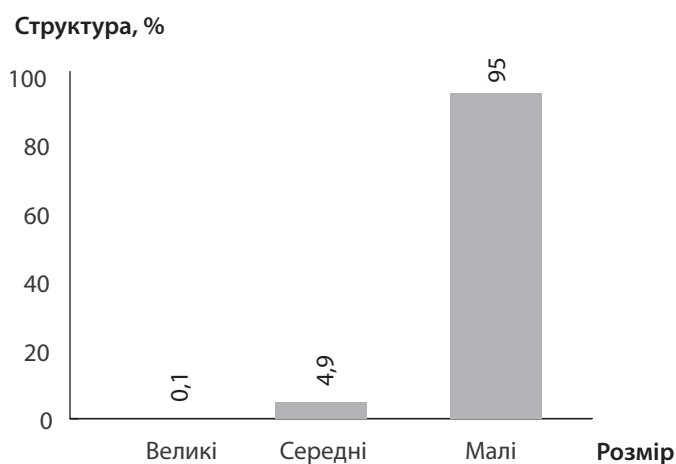

Рис. 3. Структура суб'єктів господарювання у 2016 р.

Джерело: складено за [8].

ВИСНОВКИ

Таким чином, у результаті дослідження визначено неоднозначний стан вітчизняних підприємств, що впливає на їх розвиток. Результати аналізу створюють інформаційно-аналітичне підґрунтя для прийняття ефективних управлінських рішень. Особливістю функціонування вітчизняних підприємств на

сучасному етапі економічних перетворень є вплив зовнішніх і внутрішніх факторів, зміна яких обумовлена державною економічною політикою.

Напрямами подальших досліджень є розробка механізмів формування та реалізації інформаційно-аналітичного забезпечення для розвитку вітчизняних підприємств. ■

Таблиця 3

Фінансовий результат у 2016 р. за видами економічної діяльності, млн грн

Вид економічної діяльності	Фінансовий результат
Усього	237767,9
У тому числі:	
сільське, лісове та рибне господарство	503,3
промисловість	97335,6
будівництво	1248,7
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	31890,0
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	11178,5
тимчасове розміщування й організація харчування	667,2
інформація та телекомунікації	11003,6
фінансова та страхова діяльність	48330,3
операції з нерухомим майном	1797,3
професійна, наукова та технічна діяльність	32617,3
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1917,5
освіта	37,0
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	302,0
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-1059,5
надання інших видів послуг	-0,9

Джерело: складено за [8].

Таблиця 4

Отримані доходи за видами економічної діяльності у 2016 р., млн грн

Вид економічної діяльності	Чистий дохід від реалізації продукції та чисті зароблені страхові премії	Інші операційні доходи	Інші доходи	Разом чисті доходи
Усього	6226583,2	480903,6	333915,4	7041455,7
У тому числі:				
сільське, лісове та рибне господарство	402597,4	47501,8	6811,2	456910,9
промисловість	2249905,6	180307,0	106274,6	2536488,2
будівництво	169104,4	13863,0	16291,0	199258,7
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	2443707,4	112908,3	54459,4	2611122,8
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	359911,7	30390,3	21585,3	411888,1
тимчасове розміщування й організація харчування	22992,6	3832,5	1540,8	28367,4
інформація та телекомунікації	117243,3	12579,0	6847,8	136670,5
фінансова та страхова діяльність	56666,7	18192,1	50576,8	125435,7
операції з нерухомим майном	83548,1	29111,6	31320,5	143980,7
професійна, наукова та технічна діяльність	242321,5	16176,2	22049,0	280547,5
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	53924,8	9192,9	12201,3	75319,0
освіта	2304,4	321,4	59,0	2684,8
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	13860,2	796,1	286,5	14942,8
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	4493,0	5470,2	3341,9	13305,0
надання інших видів послуг	4002,1	261,2	270,3	4533,6

Джерело: складено за [8].

Витрати, що впливають на формування фінансового результату у 2016 р., млн грн

Вид економічної діяльності	Операційні витрати	Інші витрати	Витрати усього
Усього	6386244,4	585269,9	7011750,7
У тому числі:			
сільське, лісове та рибне господарство	339758,9	26042,1	366297,7
промисловість	2332869,4	211187,3	2561212,9
будівництво	183301,8	25299,6	209811,7
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	2495591,9	108206,2	2615964,6
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	371017,3	28050,3	404479,4
тимчасове розміщування й організація харчування	26995,1	3318,4	30350,5
інформація та телекомунікації	119396,0	13076,1	134919,9
фінансова та страхова діяльність	78607,0	46397,7	126106,5
операції з нерухомим майном	121598,5	65331,9	187880,9
професійна, наукова та технічна діяльність	219374,0	40092,9	257705,5
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	65361,9	14304,7	80413,4
освіта	2456,9	125,1	2608,0
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	13978,0	653,1	14756,6
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	11906,3	2911,5	14904,5
надання інших видів послуг	4031,4	273,0	4338,6

Джерело: складено за [8].

Необоротні активи за видами економічної діяльності за 2015–2016 рр., млн грн

Вид економічної діяльності	2015 р.	2016 р.	Зміни (2016/2015)
Усього	3962353,1	4212813,1	1,06
У тому числі:			
сільське, лісове та рибне господарство	167460,6	218567,8	1,31
промисловість	1190482,1	1272826,8	1,07
будівництво	93497,7	106877,6	1,14
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	203146,4	243226,1	1,20
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	889306,6	960118,2	1,08
тимчасове розміщування й організація харчування	20736,8	21995,9	1,06
інформація та телекомунікації	134359	70352,9	0,52
фінансова та страхова діяльність	95505,3	104903,2	1,10
операції з нерухомим майном	303079,1	316615,3	1,04
професійна, наукова та технічна діяльність	606040,7	623531,9	1,03
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	218823,1	235130,2	1,07
освіта	1848,4	1957,8	1,06
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	7481,9	8735,3	1,17
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	27300	23727,6	0,87
надання інших видів послуг	3285,4	4246,5	1,29

Джерело: складено за [8].

ЛІТЕРАТУРА

1. Дикань В. Л., Писаревський І. М. Економічний механізм підприємства : навч. посіб. Харків : ХФВ «Транспорт України», 2002. 128 с.

2. Мамонов К. А., Пруненко Д. О., Грицьков Є. В. Теоретико-методичні підходи щодо визначення інтелектуального капіталу на будівельних підприємствах // Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики : кол. монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2013. С. 288–301.

3. Мельник Л. Г., Ільяшенко С. Н., Касьяненко В. А. Экономика информационные системы предприятия : учеб. пособ. Сумы : Университетская книга, 2004. 319 с.

4. Назарова Г. В. Механізм функціонування корпорації в інституціональному середовищі. *Наукові праці ДонНТУ*. 2011. Вип. 40-3. С. 212–217.

5. Отенко І. П., Іващенко Г. А., Воронков Д. К. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. Харків : Вид. ХНЕУ, 2012. 262 с.

6. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства : навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб. та допов. Київ : КНЕУ, 2001. 528 с.

7. Чухно А. А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України. Київ : Логос, 2003. 632 с.

8. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

REFERENCES

Chukhno, A. A. *Postindustrialna ekonomika: teoriia, praktyka ta ikh znachennia dlia Ukrainy* [Post-industrial economics:

theory, practice and their significance for Ukraine]. Kyiv: Lohos, 2003.

Dykan, V. L., and Pysarevskyi, I. M. *Ekonomichniy mekhanizm pidpriemstva* [Economic mechanism of the enterprise]. Kharkiv: KhFV «Transport Ukrainy», 2002.

Mamonov, K. A., Prunencko, D. O., and Hrytskov, Ye. V. "Teoretyko-metodychni pidkhody shchodo vyznachennia intelektualnoho kapitalu na budivelnykh pidpriemstvakh" [Theoretical and methodical approaches to the definition of intellectual capital at construction enterprises]. In *Konkurentospromozhnist ta innovatsii: problemy nauky ta praktyky*, 288-301. Kharkiv: VD «ІNZhEK», 2013.

Melnik, L. G., Ilyashenko, S. N., and Kasyanenko, V. A. *Ekonomika informatsii i informatsionnyye sistemy predpriyatiya* [Economics of information and information systems of the enterprise]. Sumy: Universitetskaya kniga, 2004.

Nazarova, H. V. "Mekhanizm funktsionuvannia korporatsii v instytutsionalnomu seredovyshchi" [The mechanism of functioning of the corporation in the institutional environment]. *Naukovi pratsi DonNTU*, no. 40-3 (2011): 212-217.

Ofitsiyniy sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua>

Otenko, I. P., Ivashchenko, H. A., and Voronkov, D. K. *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva* [Economic security of the enterprise]. Kharkiv: Vyd-vo KhNEU, 2012.

Pokropyvnyi, S. F. *Ekonomika pidpriemstva* [Business Economics]. Kyiv: KNEU, 2001.